

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(1)	(2)	(4)	(1)	(1)	(4)	(4)	(4)	(1)	(1)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(3)	(3)	(3)	(1)	(2)	(1)	(4)	(4)	(1)	(2)

שאלה	21	22	23
תשובה	(3)	(2)	(1)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: **עמד בניסיון** : התפתה - (עמד בניסיון = נמָצָא בְּמָצֵב שֶׁהִיָּה בּוֹ מְשׁוּם פְּתוּי קִשָּׁה וְהַתְּנַבֵּר עָלָיו ; לא התפתה)

היחס : מי שעמד בניסיון הוא מי שלא התפתה.  
מי שא' הוא מי שלא ב'.

תשובה (1) : עמד מנגד : התערב. האם מי שעמד מנגד הוא מי שלא התערב? כן. מי שעמד מנגד הוא מי שלא התערב, משהו שלא סייע.

תשובה (2) : עמד בדיבורו : הבטיח. האם מי שעמד בדיבורו הוא מי שלא הבטיח? לא. עמד בדיבורו הוא מי שקיים את מה שהוא הבטיח.

תשובה (3) : עמד במריו : התנגד. האם מי שעמד במריו הוא מי שלא התנגד? לא. מי שעמד במריו הוא מי שכן התנגד.

תשובה (4) : עמד לדין : הורשע. האם מי שעמד לדין הוא מי שלא הורשע? לא. מי שמועמד לדין יתכן שיורשע ויתכן שיצא זכאי.

תשובה (1).

2. השאלה: **בישל** : מלצר -

היחס : מי שבישל מכין משהו שהמלצר הוא זה שמגיש אותו.  
ב' מגיש את מה שמישהו א'.

תשובה (1) : הטיס : דייל. האם הדייל מגיש את מה שמישהו הטיס? לא.

תשובה (2) : כתב : קריין. האם הקריין מגיש את מה שמישהו כתב? כן.

תשובה (3) : תפר : חייט. האם החייט מגיש את מה שמישהו תפר? לא.

תשובה (4) : לימד : סטודנט. האם הסטודנט מגיש את מה שמישהו לימד? לא.

תשובה (2).



3. השאלה: **סגר : טרק -**

**היחס : טרק זה סגר בחוזקה.**  
**ב' זה לעשות א' בחוזקה.**

תשובה (1): משך : תלש. האם **תלש** זה **משך** בחוזקה? לא. ההגדרה של המילה **תלוש** היא לקרוע, לעקור מנקודת האחיזה. אמנם על מנת **לתלוש** (לעיתים) צריך **למשוך** בחוזקה, אולם זו אינה הגדרת המילה.

תשובה (2): לקח : גנב. האם **גנב** זה **לקח** בחוזקה? לא. מי **שגנב** הוא מי **שלקח** ללא רשות.

תשובה (3): הכה : בעט. האם **בעט** זה **הכה** בחוזקה? לא. מי **שבעט** לא בהכרח עשה זאת על מנת **להכות**. ניתן, למשל, לבעוט בכדור.

תשובה (4): זרק : הטיח. האם **הטיח** זה **זרק** בחוזקה? כן. הגדרת המילה **הטיח** היא **זרק** בחוזקה.

**תשובה (4).**

4. השאלה: **לחם : כיכר - (כיכר = גוש לחם)**

**היחס : כיכר היא הצורה/הדרך שבה מגישים לחם.**  
**ב' היא צורת/דרך ההגשה של א'.**

תשובה (1): שוקולד : טבלה. האם **טבלה** היא צורת/דרך ההגשה של **שוקולד**? כן.

תשובה (2): מיץ : כוס. האם **כוס** היא דרך/צורת ההגשה של **מיץ**? לא. **מיץ** מגישים **בכוס**.

תשובה (3): ענב : אשכול. האם **אשכול** היא דרך/צורת ההגשה של **ענב**? לא. **אשכול** הוא אוסף של **ענבים**.

תשובה (4): תפוז : פלח. האם **פלח** היא דרך/צורת ההגשה של **תפוז**? לא. **תפוז** מורכב מכמה פלחים, אוסף של **פלחים**.

**תשובה (1).**

5. השאלה: **מחילה : להתנצל -**

**היחס : להתנצל זה לבקש מחילה ממישהו אחר.**  
**ב' זה לבקש א' ממישהו אחר.**

תשובה (1): תשובה : לשאול. האם **לשאול** זה לבקש **תשובה** ממישהו אחר? כן.

תשובה (2): עבודה : להתפרנס. האם **להתפרנס** זה לבקש **עבודה** ממישהו אחר? לא. מי **שמתפרנס** הוא מי **שעובד**, שדואג לצרכיו. אם באמצעות עבודה עצמאית ואם באמצעות עבודה אצל מישהו אחר.

תשובה (3): מחאה : למרוד. האם **למרוד** זה לבקש **מחאה** ממישהו אחר? לא. **למרוד** זה להתקומם נגד משהו; להביע **מחאה**.

תשובה (4): הקנטה : להתחצף. האם **להתחצף** זה לבקש **הקנטה** ממישהו אחר? לא. **להקניט** זה להציק, להטריד מישהו אחר.

**תשובה (1).**



6. השאלה: **שרלטן : מומחיות -** (שרלטן = נוכל ; חסר מומחיות)

**היחס: שרלטן הוא חסר מומחיות.**  
**א' הוא מי שאין לו ב' (ומעמיד פנים שיש לו).**

תשובה (1): משתמט : חובה. האם **משתמט** הוא מי שאין לו **חובה**? לא. מי **ששתמט** הוא מי שאינו מבצע את **החובה** המוטלת עליו.

תשובה (2): פחדן : חשש. האם **פחדן** הוא מי שאין לו **חשש**? לא. **פחדן** הוא מי שמתאפיין בכך שיש לו **חששות רבים**.

תשובה (3): גרגרן : מאכל. האם **גרגרן** הוא מי שאין לו **מאכל**? לא. **גרגרן** הוא מי שאוהב **לאכול**.

תשובה (4): מתחלה : מחלה. האם מי **שמתחלה** הוא מי שאין לו **מחלה**? כן. מי **שמתחלה** הוא מי שאינו חולה, כלומר אין לו **מחלה**, ורק מעמיד פנים שיש לו, כפי שהנוכל מעמיד פנים שיש לו מומחיות אשר למעשה אין לו.

**תשובה (4).**

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. **השאלה:** מזכיר הקיבוץ פתח את האספה ואמר: "כולנו יודעים כי ענף גידולי השדה \_\_\_\_\_ קיבוצנו, ומבחינה כלכלית לא כדאי \_\_\_\_\_ בו. \_\_\_\_\_ אני סבור כי עלינו \_\_\_\_\_".

**פתרון:** נבדוק את התשובה הראשונה ובאמצעותה ננתח את המשפט:

תשובה (1): "מזכיר הקיבוץ פתח את האספה ואמר: "כולנו יודעים כי ענף גידולי השדה **הוא נכס כלכלי חשוב לקיבוצנו**, ומבחינה כלכלית לא כדאי **להפסיק את העבודה** בו. **עם זאת** אני סבור כי עלינו **להמשיך ולהחזיק בו כדי להציל את הקיבוץ מפשיטת רגל**".

תמצות: לפי החלק הראשון - הענף **חשוב** מבחינה כלכלית ולכן **לא כדאי להפסיק** את העבודה בו. לפי החלק השני - יש **להמשיך ולהחזיק** בו (בענף) כדי להציל את הקיבוץ. היחס המוצע בתשובה בין שני החלקים הוא יחס של ניגוד - "עם זאת".

הטענה בכל אחד משני החלקים היא שענף גידולי השדה חשוב מבחינה כלכלית, ולכן היינו מצפים להתאמה בין שני החלקים ולא לניגוד, ולכן אין במשפט המוצע היגיון פנימי. התשובה נפסלת.

תשובה (2): "מזכיר הקיבוץ פתח את האספה ואמר: "כולנו יודעים כי ענף גידולי השדה **אינו מכניס רווחים לקיבוצנו**, ומבחינה כלכלית לא כדאי **להמשיך ולהחזיק** בו. **משום כך** אני סבור כי עלינו **להימנע מלוותר עליו אם ברצוננו לשפר את מצבנו הכלכלי**".

תמצות: לפי החלק הראשון - הענף **מזיק** מבחינה כלכלית ולכן **לא כדאי להמשיך** את העבודה בו. לפי החלק השני - יש **להימנע מווייתור** על הענף כדי לשפר את המצב הכלכלי, כלומר יש להמשיך להחזיק בו. היחס המוצע בתשובה בין שני החלקים הוא יחס של התאמה - "משום כך".

לפי החלק הראשון ענף גידולי השדה מזיק מבחינה כלכלית, ולפי חלקו השני מועיל, כלומר ישנו ניגוד בין שני החלקים ולא התאמה, ולכן אין במשפט המוצע היגיון פנימי. התשובה נפסלת.

תשובה (3): "מזכיר הקיבוץ פתח את האספה ואמר: "כולנו יודעים כי ענף גידולי השדה **הוא הרווחי ביותר בקיבוצנו**, ומבחינה כלכלית לא כדאי **להפסיק את העבודה** בו. **משום כך** אני סבור כי עלינו **לסגור את הענף, למרות ערכו החינוכי**".

תמצות: לפי החלק הראשון - הענף **רווחי** מבחינה כלכלית ולכן **לא כדאי להפסיק** את העבודה בו. לפי החלק השני - יש **לסגור** את הענף, כלומר יש להפסיק את העבודה בו. היחס המוצע בתשובה בין שני החלקים הוא יחס של התאמה - "משום כך".

לפי החלק הראשון יש להמשיך עם ענף גידולי השדה, ולפי חלקו השני להפסיק, כלומר ישנו ניגוד בין שני החלקים ולא התאמה כפי שמוצע בתשובה, ולכן אין במשפט היגיון פנימי. התשובה נפסלת.

מכיוון שפסלנו 3 תשובות, ניתן בשלב זה לסמן את תשובה (4), אולם לשם השלמת ההסבר נבדוק גם תשובה זו.

**תשובה (4):** "מזכיר הקיבוץ פתח את האספה ואמר: "כולנו יודעים כי ענף גידולי השדה הוא נטל כלכלי על קיבוצנו, ומבחינה כלכלית לא כדאי להמשיך ולהחזיק בו. למרות זאת אני סבור כי עלינו להמשיך את הפעילות בו, וזאת בגלל ערכו החינוכי."

תמצות: לפי החלק הראשון - הענף מזיק מבחינה כלכלית ולכן כדאי להפסיק את העבודה בו. לפי החלק השני - יש להמשיך את הפעילות בענף, בגלל הערך החינוכי. היחס המוצע בתשובה בין שני החלקים הוא יחס של ניגוד - "למרות זאת".

לפי החלק הראשון יש להפסיק עם הענף, ולפי חלקו השני להמשיך, כלומר ישנו ניגוד בין שני החלקים, בדיוק כפי שמוצע בתשובה. זו התשובה הנכונה.

**תשובה (4).**

**8. השאלה:** אף על פי שארשת פניו \_\_\_\_\_ של עופר \_\_\_\_\_ את העובדה ש \_\_\_\_\_ מסיבת ההפתעה שהכינו לו חבריו, רובם ככולם הבינו לבסוף כי \_\_\_\_\_.

**פתרון:** נבדוק את התשובה הראשונה ובאמצעותה ננתח את המשפט:

**תשובה (1):** אף על פי שארשת פניו הנדהמת של עופר הסגירה את העובדה שלא צפה את מסיבת ההפתעה שהכינו לו חבריו, רובם ככולם הבינו לבסוף כי הופתע באמת ובתמים.

היחס המוצע בין שני החלקים נמצא בתחילת המשפט והוא יחס של ניגוד - "אף על פי".  
תמצות: **החלק הראשון:** הבעת הפנים הנדהמת הסגירה (=הראתה) כי לא ציפה למסיבה, הגיוני לטעון כי מארשת פנים נדהמת ניתן להבין שעופר הופתע, כלומר עופר לא ציפה למסיבה.  
**החלק השני:** רוב חבריו הבינו בסופו של דבר שעופר באמת הופתע, כלומר עופר לא ציפה למסיבה.  
מכיוון שהן לפי החלק הראשון והן לפי חלקו השני של המשפט עופר לא ציפה למסיבה, הרי שבין שני החלקים אמור היה להיות יחס של התאמה ולא יחס של ניגוד כפי שיש במשפט, ולכן התשובה נפסלת.

**תשובה (2):** אף על פי שארשת פניו השלווה של עופר לא הסגירה את העובדה שלא צפה את מסיבת ההפתעה שהכינו לו חבריו, רובם ככולם הבינו לבסוף כי העמיד פני מופתע כדי שלא לאכזבם.

היחס המוצע בין שני החלקים נמצא בתחילת המשפט והוא יחס של ניגוד - "אף על פי".  
תמצות: **החלק הראשון:** הבעת פניו השלווה (כלומר הרגועה), לא הסגירה (=לא הראתה) שלא ציפה למסיבת ההפתעה. אם נבטל את שתי השלילות שבמשפט, נקבל כי חלקו הראשון של המשפט הוא: מהבעת פניו השלווה של עופר נראה כי ציפה למסיבת ההפתעה. מכיוון שניתן אכן להסיק משלוותו של עופר שהוא לא התרגש, כלומר ככל הנראה ציפה למסיבה, נמשיך ונבדוק את חלקו השני של המשפט.  
**החלק השני:** רוב חבריו הבינו בסוף שהוא העמיד פני מופתע כדי שלא לאכזבם, כלומר, לבסוף הבינו כולם כי למעשה עופר ציפה למסיבה.

מכיוון שהן לפי החלק הראשון והן לפי חלקו השני של המשפט עופר ציפה למסיבה, הרי שבין שני החלקים אמור היה להיות יחס של התאמה, ולא יחס של ניגוד כפי שיש במשפט, ולכן התשובה נפסלת.

**תשובה (3):** אף על פי שארשת פניו השלווה של עופר הסגירה את העובדה שלא צפה את מסיבת ההפתעה שהכינו לו חבריו, רובם ככולם הבינו לבסוף כי הופתע באמת ובתמים.

היחס המוצע בין שני החלקים נמצא בתחילת המשפט והוא יחס של ניגוד - "אף על פי".  
תמצות: **החלק הראשון:** הבעת פניו השלווה (כלומר הרגועה), הסגירה (=הראתה) שלא ציפה למסיבת ההפתעה. מכיוון שאין זה הגיוני לטעון כי ניתן להסיק מארשת פנים רגועה של מישהו כי הוא לא ציפה להפתעה, שכן אם הוא לא ציפה להפתעה ארשת פניו לא הייתה אמורה להיות שלווה, ניתן לפסול את התשובה כבר בשלב זה מבלי לבדוק את חלקו השני של המשפט.

מכיוון שפסלנו 3 תשובות, ניתן בשלב זה לסמן את תשובה (4), אולם לשם השלמת ההסבר נבדוק גם תשובה זו.

**תשובה (4):** אף על פי שארשת פניו הנדהמת של עופר לא הסגירה את העובדה שידע מראש על מסיבת ההפתעה שהכינו לו חבריו, רובם ככולם הבינו לבסוף כי העמיד פני מופתע כדי שלא לאכזבם.

היחס המוצע בין שני החלקים נמצא בתחילת המשפט והוא יחס של ניגוד – "אף על פי".  
 תמצות: **החלק הראשון:** הבעת פניו הנדהמת לא הסגירה (= לא הראתה) שידע מראש על מסיבת ההפתעה, כלומר, מכיוון שעופר נראה נדהם, חשבו כולם כי הוא לא ציפה למסיבה.  
**החלק השני:** רוב חבריו הבינו בסוף שהוא העמיד פני מופתע כדי שלא לאכזבם, כלומר לבסוף הבינו כולם כי למעשה עופר ציפה למסיבה.  
 מכיוון לפי החלק הראשון עופר לא ציפה למסיבה, ולפי חלקו השני של המשפט עופר ציפה למסיבה, הרי שבין שני החלקים אמור להיות יחס של ניגוד, בדיוק כפי שיש במשפט, ולכן זו התשובה הנכונה.  
**תשובה (4).**

**9. השאלה:** טלוויזיה התאפיין הקולנוע בארצות הברית של שנות החמישים ב \_\_\_\_\_ . נראה שהסיבה לכך היא ש \_\_\_\_\_ מצד שומרי מוסר וצנזורים למיניהם, שעה ש \_\_\_\_\_ .  
**פתרון:** נבדוק את התשובה הראשונה ובאמצעותה ננתח את המשפט:

**תשובה (1): לעומת הטלוויזיה התאפיין הקולנוע בארצות הברית של שנות החמישים בשמרנות וקונפורמיזם.** נראה שהסיבה לכך היא שהקולנוע פנה לקהל יעד רחב ומגוון ולכן היה נתון לפיקוח הדוק מצד שומרי מוסר וצנזורים למיניהם, שעה שהטלוויזיה, שצופיה אז היו מעטים, יכלה לשבור מוסכמות חברתיות ביתר קלות.

היחס המוצע בין שני החלקים נמצא באמצע המשפט והוא יחס של התאמה: "הסיבה לכך..".  
**חלק ראשון:** לעומת הטלוויזיה, הקולנוע התאפיין בשמרנות. מכאן שניתן להסיק כי הטלוויזיה הייתה מתירנית יותר.  
**חלק שני:** הקולנוע פנה לקהל רחב ולכן היה נתון לפיקוח מצד הצנזורה, בעוד שהטלוויזיה שהיו לה מעט צופים יכלה לשבור את המוסכמות ביתר קלות, כלומר להיות מתירנית.  
 מכיוון שחלקו השני של המשפט מהווה הסבר הגיוני להבדל בין הטלוויזיה והקולנוע שצוין בחלקו הראשון של המשפט, הרי שזו התשובה הנכונה.  
**תשובה (1).**

**10. השאלה:** בשעת ערב יושבים בבית קפה ארבעה לקוחות בלבד: אמיר, בנצי, גליה ודורית.  
 נתון:  
 - אמיר בן 16.  
 - בנצי שותה רק מיץ.  
 - גליה בת 23.  
 - דורית שותה יין.

הוספה של איזה מהנתונים הבאים תאפשר לקבוע שבשעה האמורה לא מופר בבית הקפה החוק שלפיו שתייה של משקאות אלכוהוליים אסורה בתכלית למי שטרם מלאו לו 18 שנה?  
**פתרון:** נעבור על התשובות המוצעות:

**תשובה (1): אמיר שותה רק קולה ודורית בת 21**

משילוב של הנתונים והתשובה נמצא כי:

אמיר בן ה-16 שותה קולה ולכן בוודאות אינו מפר את החוק האוסר שתיית משקאות אלכוהוליים למי שטרם מלאו לו 18; בנצי, אשר איננו יודעים את גילו, שותה רק מיץ. מכיוון שבנצי לא שותה אלכוהול, הרי שהוא בוודאות אינו מפר את החוק; גליה שהיא בת 23 היא מעל גיל 18, ולכן היא אינה יכולה להפר את החוק גם אם היא שותה משקה אלכוהולי; דורית בת ה-21 שותה יין. מכיוון שגילה של דורית הוא מעל 18, הרי שהיא בוודאות אינה מפרה את החוק. מצאנו כי אף אחד מ-4 הלקוחות שנמצאים בבית הקפה אינו מפר את החוק, ולכן זו התשובה הנכונה.

**תשובה (1).**

11. **השאלה:** יוסף: "אחותה של תמר, שאותה פגשתי אתמול, התראיינה בנושא עתידה של מוזיקת הגיז בתל-אביב."

איזו מן האפשרויות הבאות אינה יכולה להשתמע מדבריו של יוסף?

**פתרון:** ראשית, ננסה להבין את המשפט הנתון. מה שאמר יוסף ניתן לפירוש במספר אפשרויות שונות: מהמשפט הנתון ניתן להבין כי יתכן שיוסף פגש אתמול את תמר אולם מאידך גם יתכן שהוא פגש את אחותה של תמר. בכל מקרה, לפי המשפט, ברור כי מי שהתראיינה בנושא עתידה של מוזיקת הגיז בתל אביב היא אחותה של תמר. מכאן שתשובה (3), אשר לפיה תמר היא מי שהתראיינה, אינה יכולה להשתמע מהמשפט.

**תשובה (3).**

12. **השאלה:** במסכת "אבות" אמרו חז"ל "איזהו חכם – הלומד מכל אדם", אך לאחר מכן, בתשובה לשאלה

שהציג אלכסנדר הגדול, ענו חז"ל כי חכם הוא "הרואה את הנולד". לדעת ההוגה עמנואל לוינס, מכיוון שאלכסנדר היה תלמידו של הפילוסוף אריסטו, שלשיתו רק מתי מעט הם מלומדים שאפשר וראוי ללמוד מהם, סברו חז"ל שאלכסנדר לא יוכל לקבל את תשובתם הראשונה, והחליפה באחרת, שאמנם גם היא אינה זהה לתפיסתו, אך אינה עומדת בסתירה לה.

לפי המשתמע מן הפסקה, איזה מן הטענות הבאות משקפת את עמדתו של לוינס בנוגע לחז"ל?

**פתרון:** ראשית, ננתח את המידע העולה מן הפסקה: בנוגע לשאלה "איזהו חכם" האמינו חז"ל כי התשובה היא "הלומד מכל אדם". אולם בתשובה לשאלה זו על ידי אלכסנדר הגדול השיבו חז"ל, מי ש"רואה את הנולד". לוינס סבר שמכיוון שחז"ל סברו שאלכסנדר לא יוכל לקבל את התשובה הראשונה, החליפו אותה בתשובה אחרת, שאף שלא הייתה זהה לתפיסתו, לא עמדה בסתירה לתפיסה זו. נעבור על התשובות המוצעות:

**תשובה (1):** הם האמינו כי גם אם אדם מחזיק בעמדה כלשהי ומאמין בה בלב שלם, עליו להחליפה אם הוא נתקל באדם המחזיק בדעה שונה, נכונה לא פחות

תשובה זו אינה נכונה. לא הייתה כל התייחסות בפסקה לנכונותה של הדעה בה החזיק אלכסנדר הגדול או דעתם של חז"ל לגבי עמדה זו.

**תשובה (2):** הם סברו כי מכיוון שמי שדוגל בפילוסופיה של אריסטו מאמין שלא ראוי ללמוד מכל אדם, אין זה משנה איזו תשובה משיבים לשאלותיו

תשובה זו אינה נכונה. אמנם חז"ל החליפו את תשובתם משום שנתקלו באדם אשר החזיק בדעה שלא ראוי ללמוד מכל אדם, אולם בפסקה לא נכתב כי חז"ל סברו שלאותו אדם אין זה משנה איזו תשובה משיבים לתשובותיו.

**תשובה (3): הם האמינו כי אין טעם לתת לאדם תשובה שלא יוכל לקבל אותה, אך אין פירוש הדבר שצריך להשיב לו תשובה המשקפת בדיוק את עמדתו**

זו התשובה הנכונה. לוינס סבר כי חז"ל האמינו שאלכסנדר לא יוכל לקבל את תשובתם הראשונה, ולכן השיבו לו תשובה אחרת שלא הייתה זהה לעמדתו, אך לא עמדה בסתירה אליה.

**תשובה (4):** הם יישמו הלכה למעשה את אמונתם שחכם הוא "הלומד מכל אדם" בכך שאימצו את עמדתו של אלכסנדר הגדול בסוגיה "איזהו החכם"

תשובה זו אינה נכונה. לפי הפסקה, לדעתו של לוינס חז"ל לא אימצו את עמדתו של אלכסנדר הגדול בסוגיה, אלא החליפו את תשובתם בתשובה שיוכל לקבל.

**תשובה (3).**

**שאלות 13-14 נוגעות לקטע הבא:**

חוקר בדק את ההשפעה של שיטות תגמול שונות על תפוקת עובדים. לשם כך הוא חילק את העובדים במפעל לייצור רהיטים לשלוש קבוצות שעבדו כל אחת באולם אחר: קבוצת "כסף" – עובדים שקיבלו תגמול כספי על כל רהיט שייצרו. קבוצת "שבח" – עובדים שקיבלו שבחים על כל רהיט שייצרו. קבוצת "ללא תגמול" – עובדים שלא קיבלו כל תגמול על עבודתם. חוץ מהתגמול הכספי שניתן לקבוצת "כסף", שכרם של כל העובדים היה זהה. החוקר מצא כי התפוקה היומית הממוצעת לעובד בקבוצת "כסף" הייתה 8 רהיטים, בקבוצת "שבח" – 7 רהיטים ובקבוצת "ללא תגמול" – 6 רהיטים. ממצאים אלו הסיק החוקר שתי מסקנות:

א. כל מתן תגמול מביא לידי הגדלת תפוקתם של העובדים.  
 ב. מתן תגמול כספי מביא לידי תפוקה גדולה יותר ממתן תגמול מילולי.

בכל שאלה מופיע מידע שבנוגע אליו עליכם לבחור באחת מארבע האפשרויות הבאות:

- (1) המידע יכול לחזק את מסקנה א ולהחליש את מסקנה ב
- (2) המידע יכול להחליש את מסקנה א ולחזק את מסקנה ב
- (3) המידע יכול לחזק את שתי המסקנות
- (4) המידע יכול להחליש את שתי המסקנות

**שימו לב:** בהשיבכם על שאלה, התעלמו מנתונים המופיעים בשאלה האחרת.

**13. השאלה:** לפני תחילת המחקר הייתה התפוקה היומית הממוצעת לעובד כדלהלן: "עובדי קבוצת "כסף" - 4 רהיטים; עובדי קבוצת "שבח" - 5 רהיטים; עובדי קבוצת "ללא תגמול" - 6 רהיטים.

**פתרון:** נבדוק כיצד משפיעה העובדה המובאת בתשובה על כל אחת מהמסקנות אליהן הגיע החוקר.

**מסקנה א:** כל מתן תגמול מביא לידי הגדלת תפוקתם של העובדים.

החוקר הגיע למסקנה מכיוון שתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי הקבוצות "כסף" (8) ו"שבח" (7) היא גדול מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "ללא תגמול" (6). מסקנה זו מתחזקת לאור המידע כי התפוקה היומית הממוצעת ההתחלתית של עובדי קבוצת "כסף" ו"שבח" היה נמוך מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "ללא תגמול", שכן כעת אנו יודעים שהתפוקה הגדולה יותר של עובדי קבוצות שקיבלו שבחים אינו כתוצאה מכך שתפוקתם ההתחלתית של עובדי קבוצות אלו היה גדול יותר, ולכן סביר כי התגמולים (הכספיים והמילוליים) הם שגרמו להגדלת התפוקה.

**מסקנה ב:** מתן תגמול כספי מביא לידי תפוקה גדולה יותר ממתן תגמול מילולי.

החוקר הגיע למסקנה מכיוון שתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "כסף" (8) היא גדול מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "שבח" (7).

מסקנה זו מתחזקת לאור המידע כי התפוקה היומית הממוצעת ההתחלתית של עובדי קבוצת "כסף" היא קטן מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "שבח", שכן כעת אנו יודעים כי התפוקה הגדולה יותר של עובדי קבוצת "כסף" אינה כתוצאה מכך שתפוקתם ההתחלתית של עובדי קבוצה זו היה גדול יותר, ולכן סביר יותר להסיק כי התגמול הכספי הוא שגרם להגדלת התפוקה המוגדלת של חברי קבוצת "כסף" על פני קבוצת "שבח".

**תשובה (3).**





**14. השאלה:** באולם שבו עבדה קבוצת "שבח" התקלקלה מערכת מיזוג האוויר בזמן המחקר, ועקב זאת שרר בו חום כבד שהקשה על העבודה.

**פתרון:** נבדוק כיצד משפיעה העובדה המובאת בתשובה על כל אחת מהמסקנות אליהן הגיע החוקר.

**מסקנה א':** כל מתן תגמול מביא לידי הגדלת תפוקתם של העובדים.

החוקר הגיע למסקנה מכיוון שתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי הקבוצות "כסף" (8) ו"שבח" (7) היא גדול מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי של קבוצה "ללא תגמול" (6).

מסקנה זו הייתה מתחזקת אילו ידע החוקר שהתפוקה היומית הגבוהה של עובדי קבוצת "שבח" הושגה בתנאי עבודה קשים יותר, שכן יתכן שאילו תנאי עבודתם של עובדי קבוצה זו היו זהים לאלו של עובדי קבוצת "ללא תגמול", הייתה תפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "שבח" גבוהה עוד יותר.

**מסקנה ב':** מתן תגמול כספי מביא לידי תפוקה גדולה יותר ממתן תגמול מילולי.

החוקר הגיע למסקנה זו מההשוואה בין תפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "כסף" – 8 רהיטים - לתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "שבח" – 7 רהיטים.

מסקנה זו נחלשת לאור המידע כי תפוקתם של עובדי קבוצת "שבח" הושגה בתנאי עבודה קשים יותר, שכן יתכן שאילו תנאיהם היו זהים לתנאים של עובדי קבוצת "כסף", הייתה תפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "שבח" שווה ו/או גבוהה מתפוקתם היומית הממוצעת של עובדי קבוצת "כסף".

**תשובה (1).**

**15. השאלה:** במאמר של כלכלן אמריקני נכתב: "הטענה שמצבו הכלכלי של מעמד הביניים בארצות הברית הורע מאוד בשנים האחרונות יחסית למצבו של המעמד הגבוה נובעת מהתמקדות בפערי השכר ההולכים וגדלים בין שני המעמדות. ואולם, כדי לקבוע באיזה מידה הורע מצבו של מעמד הביניים, יש להביא בחשבון לא רק את מדד השכר כי אם גם את מדד הצריכה, ומסקר שבדק את הוצאות הצרכנים בארצות הברית בשנים האחרונות עולה כי בתחום הצריכה גדלו הפערים בין המעמדות אך במעט."

מה הטענה העיקרית המובעת בפסקה בנוגע למעמד הביניים בארצות הברית?

**פתרון:** נסכם את טענתו העיקרית של הכלכלן בפסקה: הקביעה שמצבו של המעמד הבינוני הורע לעומת המעמד הגבוה היא בשל ההתמקדות בפערי השכר אשר גדלו, אולם אם מתחשבים במדד הצריכה הרי שהפערים גדלו אך במעט. כעת, נעבור על התשובות המוצעות:

**תשובה (1):** למעשה, פערי השכר בינו ובין המעמד הגבוה גדלו בשנים האחרונות אך במעט

תשובה זו אינה נכונה. לא נטען בפסקה כי פערי השכר בין המעמד הבינוני לגבוה גדלו אך במעט, אלא כי בהתחשב במדד הצריכה, הפער בין שני המעמדות גדלו אך במעט.

**תשובה (2):** בשנים האחרונות מצבו הכלכלי לא הורע ביחס לזה של המעמד הגבוה במידה שמקובל לחשוב

זו התשובה הנכונה. הטענה בפסקה היא כי אם מתמקדים בפערי בשכר נראה כי המצב של המעמד הבינוני הורע מאוד, אולם אם מתחשבים בפערי הצריכה הרי שהפער גדל רק במעט, כלומר פחות ממה שמקובל לחשוב.

**תשובה (3):** בבחינת מצבו הכלכלי יש לייחס למדד הצריכה משקל רב מדי מלמדד השכר

תשובה זו אינה נכונה. לא נטען בפסקה מי המדד שלו יש לייחס משקל רב יותר.

**תשובה (4):** הפערים בינו ובין המעמד הגבוה בתחום הצריכה גדולים מהפערים ביניהם בתחום השכר

תשובה זו אינה נכונה. הטענה בפסקה הפוכה לגמרי. לפי הפסקה הפערים בין המעמד הבינוני והגבוה בתחום השכר גדלו במידה ניכרת, אולם הפערים בתחום הצריכה גדלו אך במעט.

**תשובה (2).**



**16. השאלה:** את צפיפותה של אוכלוסיית בעלי החיים בכל מקום קובעים גורמים סביבתיים רבים. כל אחד מהגורמים האלה נקרא **גורם מגביל**, לפי שהוא מגביל את גודל האוכלוסייה, וחלקם הם גם **גורמים מווסתים**, כלומר גורמים שלא רק תורמים להקטנת האוכלוסייה כאשר צפיפותה גבוהה מסף מסוים, אלא גם מעודדים את גידול האוכלוסייה כאשר צפיפותה נמוכה מסף מסוים. מאחר שמגמת ההשפעה של גורמים מווסתים (חיובית או שלילית) תלויה בגודל האוכלוסייה, הם מכונים גם **גורמי תלויי צפיפות**.

איזו מהטענות הבאות משתמעת מהפסקה?

**פתרון:** לפי הפסקה כל הגורמים שקובעים את גודלה של האוכלוסייה נקראים גורמים מגבילים. חלק מאותם גורמים נקראים גורמים מווסתים או תלויי צפיפות, גורמים שלא רק תורמים להקטנת האוכלוסייה אלא גם מעודדים את גידול האוכלוסייה כאשר צפיפותה נמוכה. מהעובדה שהפסקה מציינת כי הגורמים המווסתים לא רק מקטינים את האוכלוסייה, ניתן להסיק כי גורמים שאינם מווסתים תורמים רק להקטנת האוכלוסייה.

כעת נעבור על התשובות המוצעות:

**תשובה (1):** גורם מגביל שאינו גורם מווסת לא יעודד את גידול האוכלוסייה כאשר צפיפותה נמוכה זו התשובה הנכונה. גורם מגביל שאינו גורם מווסת יכול, לפי הפסקה, רק להגביל את גודלה של האוכלוסייה, ולכן לא יעודד את גידולה כאשר צפיפותה נמוכה.

**תשובה (2):** יש גורמים מגבילים שהם תלויי צפיפות, ויש גורמים מווסתים שאינם תלויי צפיפות תשובה זו אינה נכונה. לפי הפסקה הגורמים המווסתים מכונים גם גורמים תלויי צפיפות, ולכן אין זה נכון כי יש גורמים מווסתים שאינם תלויי צפיפות.

**תשובה (3):** מגמת ההשפעה של גורמים מגבילים על גודל האוכלוסייה אינה יכולה להיות חיובית תשובה זו אינה נכונה. לפי הפסקה כל הגורמים הסביבתיים נקראים מגבילים. חלק מהגורמים הללו הם גורמים מווסתים, ולגורמים אלו יכולה להיות השפעה חיובית על גודל האוכלוסייה. כלומר, יתכן שלגורם מגביל שהוא גם גורם מווסת תהיה השפעה חיובית על האוכלוסייה.

**תשובה (4):** כאשר צפיפותה של אוכלוסייה גבוהה מסף מסוים, רק גורם תלוי צפיפות עשוי להקטין אותה תשובה אינה נכונה. כל הגורמים המגבילים, ולא רק הגורמים המגבילים תלויי הצפיפות, יכולים להגביל את גודלה של האוכלוסייה.

**תשובה (1).**

**17. השאלה:** בעל טור בעיתון כתב שתפקודו של ראש הממשלה גרוע, וכראיה לדבריו ציטט תוצאות של סקרים מן השנה האחרונה, שהראו כי ראש הממשלה זוכה לעשרים אחוזי תמיכה בלבד בציבור.

איזו ממודעות הפרסומת הבאות מתבססת על היגיון דומה להיגיון שהנחה את בעל הטור?

**פתרון:** לפי הפסקה בעל הטור נסמך על תוצאות הסקרים שלפיהן הציבור אינו תומך בראש הממשלה, לשם תמיכה בטענתו כי תפקודו של ראש הממשלה גרוע. נחפש תשובה שבה טענה לגבי תפקודו של מישהו/משהו נתמכת בדעת הציבור לגביו.

**תשובה (1):** "פוריגה" היא אבקת הכביסה הנמכרת ביותר: 80% מהצרכנים מעדיפים 'פוריגה'!"

זו אינה התשובה הנכונה. לפי התשובה העובדה ש-80% מהצרכנים מעדיפים את אבקת הכביסה היא הוכחה לכך ש'פוריגה' היא האבקה הנמכרת ביותר. אחוז התמיכה של הציבור באבקת הכביסה אינו משמש בתשובה זו לשם תמיכה בדעה על תפקודו של משהו, אלא לגבי מידת הפופולריות שלו.

**תשובה (2):** " מבחני מעבדה מוכיחים: לא בכדי 'פוריגה' היא אבקת הכביסה הפופולרית במדינה!"

תשובה זו אינה נכונה. לפי התשובה מבחני מעבדה, אשר מטרתם לקבוע את איכות אבקת הכביסה, מוכיחים כי לא בכדי האבקה היא הפופולרית ביותר. בתשובה זו תפקודה של האבקה משמשת לתמוך/להסביר את דעת הציבור עליה.

**תשובה (3):** "פוריגה" היא הבחירה של רשת המכבסות הגדולה 'בד בבד' – קנו גם אתם 'פוריגה'!"

תשובה זו אינה נכונה. לפי התשובה בחירתו של גוף מסחרי גדול באבקת הכביסה, הוא שמובא כנתון אשר אמור לשכנע לרכוש מוצר זה. בתשובה זו אין כל התייחסות לתפקוד המוצר ולדעת הציבור לתפקודו.

**תשובה (4):** "שבעה מכל עשרה בוחרים 'פוריגה', משמע - 'פוריגה' מבטיחה לבגדיך ניקיון יסודי!"

זו התשובה הנכונה. לפי התשובה, דעת הציבור לגבי תפקודה של אבקת הכביסה היא ראייה לגבי איכות תפקודה של האבקה, בדיוק כפי שבעל הטור תמך את דעתו לגבי איכות תפקודו של ראש הממשלה בדעת הציבור לגבי תפקודו.

**תשובה (4).**

הבנת הנקרא (שאלות 18-23)

**18. השאלה:** "טיבן של החלטות" (שורה 2), כלומר טיבן של החלטות -

**פתרון:** הפסקה הראשונה נפתחת בתיאור המאורעות שלאחר אירוע שתוצאותיו חמורות, כגון פשיטת רגל. לפי הפסקה, הנפגעים דורשים לעתים לערוך בדיקה שבמהלכה נערכת בדיקה שמעריכה את טיבן של החלטות שקדמו לאירוע. הכוונה ב"טיבן של החלטות" הוא להחלטות שקדמו לאירוע, כלומר שבעקבותיהן התרחש האירוע החמור.

**תשובה (4).**

**19. השאלה:** "ההבדל" (שורה 5) נובע -

**פתרון:** הפסקה נפתחת בתיאור הסבר בעניין בדיקת החלטות המובילות לאירוע שתוצאותיו חמורות, ולאחר הסבר זה מובע ספק בנוגע ליכולת האנושית להעריך נכון את טיבן של החלטות שהתקבלו בעבר. הסיבה לספקנות המובעת בנוגע לבדיקה כזו: "מתבססת על העובדה שיש הבדל משמעותי בין המידע המצוי בידי מקבל החלטות ובין המידע העומד לרשות אלו השופטים אותו." (שורות 6-5) ההבדל לפי הפסקה הוא בין המידע שנמצא בידי מקבל החלטות לבין מי ששופט אותו, ובהמשך מוסברת הסיבה להבדל: "מקבל החלטות פועל בתנאים של אי-ודאות... בחירתו מסתמכת על הערכת סבירותן של התוצאות האפשריות על סמך המידע שיש בידו באותו רגע. לעומת זאת, אלו השופטים את החלטתו עושים זאת כאשר הם כבר יודעים את תוצאותיה, ושיפוטם מבוסס על "חוכמה שלאחר מעשה". (שורות 9-6) לסיכום: ההבדל נובע מכך שמי ששופט את מקבל החלטות יודע את תוצאותיה, בניגוד למקבל החלטות.

**תשובה (1).**



**20. השאלה:** מי ששופט בדיעבד ולוקה בהטיה המכונה "יחס נראות מוגזם" (שורה 12) חושב שמקבל החלטה -

**פתרון:** לפי הפסקה השנייה אחת ההטיות בשיפוט החלטה כלשהי בדיעבד היא "יחס נראות מוגזם": "הטיה זו נובעת מהנטייה לחשוב שהתוצאה שאירעה בפועל היא התוצאה הסבירה ביותר של דרך הפעולה שנבחרה, וכן שאפשר היה להעריך מראש שיש הסתברות גבוהה לתוצאה זו." (שורות 12-14) כלומר, מי שלוקה בהטיה זו סבור שמקבל החלטה היה צריך להעריך מראש את התוצאה שאירעה בפועל.

**תשובה (2).**

**21. השאלה:** ההטיה המכונה "חידוד ורידוד של פרטים" (שורה 14) מביאה לידי כך שמי ששופט החלטה שהתקבלה בעבר חושב שמקבל החלטות היה צריך לדעת מראש -

**פתרון:** הטיה זו מתייחסת, לפי הפסקה, למידת החשיבות שמקבל החלטות היה צריך לייחס לעובדות על פי המידה שבה הן תרמו לתוצאה בפועל. מי ששופט את החלטה סבור שמקבל החלטות היה צריך לתת לעובדות שהובילו להתרחשותה של התוצאה חשיבות רבה מאשר לעובדות שהשפעתן על מהלך האירועים הייתה שולית.

לסיכום, ההטיה המכונה "חידוד ורידוד של פרטים" גורמת לכך שמי ששופט את מקבל החלטה סבור שמקבל החלטות היה צריך לדעת מראש לאיזו עובדות להעניק חשיבות גדולה ולאיזו חשיבות פחותה.

**תשובה (3).**

**22. השאלה:** ה"מוזהרים" (שורה 20) הם -

**פתרון:** נקרא את המשפט שבו נמצאת המילה שאליה הופנינו מתחילתו: "עוד נתגלה שגם כאשר אנשים מתבקשים לשפוט החלטה בהתעלם מידיעת תוצאותיה ומוזהרים במפורש מסכנות ההטיות שבשיפוט...". המוזהרים לפי המשפט הם מי שמתבקשים לשפוט החלטה כלשהי בדיעבד.

**תשובה (2).**

**23. השאלה:** הביקורת על בדיקות בדיעבד נוגעת \_\_\_\_\_, ואילו הפתרון שמוצע בפסקה השלישית הוא לערוך בדיקות בדיעבד שתפקידן \_\_\_\_\_.

**פתרון:** הפסקה השנייה עוסקת בתוצאות מחקרים שנערכו, ולפיהם אנשים אשר שופטים החלטות בדיעבד כמעט ואינם יכולים להימנע מהטיות אשר נגרמות כתוצאה מידיעת התוצאה, וזו גם 'כותרתה' של הפסקה. בפסקה השלישית מובאת דעתם של חוקרים המקבלים את ממצאי המחקרים (אשר פורטו בפסקה השנייה), כלומר הסבורים שיש הטיה בבדיקת טיבן של החלטות שנעשו בדיעבד, ואשר מבחינים בין שיפוט בדיעבד של החלטה לבין שיפוט של הליך קבלת החלטה. לפי הפסקה, הליך ראוי של קבלת החלטות עשוי להקטין את הסיכוי לתוצאות לא ראויות: "בדיקה מאוחרת צריכה להתמקד בשאלה אם הליך קבלת החלטות התבצע בצורה נאותה, ועל שאלה זו אפשר לענות כמעט באופן חסר פניות." (שורות 19-28)

לסיכום: הביקורת על בדיקות בדיעבד נוגעת לשאיפה לבדוק את החלטות עצמן (בשל ההטיות בשיקול דעתם של הבדוקים), ואילו הפתרון המוצע בפסקה השלישית הוא התמקדות בבדיקת תהליך קבלת החלטות.

**תשובה (1).**

